

זכרון עולם
האשה
החשובה ודפית
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

מאורות
הדף היומי
עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת קידושין כ"ח-ל"ד ♦ כלים כ"ה, ב' - כ"ה, ו'

בס"ד, כ"ד אלול תשפ"גגליון מס' 1268

השבוע בגליון

- ♦ האם לשלוח את הנכדה לעזור לסבתא כשזקוקים לה בבית?
- ♦ האם יש חיוב קימה תוך כדי אמירת קניות בתשעה באב?
- ♦ קניית ספרי קודש לילדים מכספי מעשר
- ♦ רכישת אתרוג מהודר מכספי מעשר
- ♦ קניית ספרי קודש עבור הבן

לימוד ה"דף היומי" - קיום שתי מצוות

♦ האם מותר לבן לדווח לאביו על מצב בריאותו הלקוי?

- ♦ ערכה אחת של ארבעת המינים ושתי קהילות
- ♦ מדוע נשים אינן מקדשות את הלבנה?
- ♦ ברכת החמה
- ♦ האם נשים מחויבות בשמיעת קריאת התורה?
- ♦ כיבוד אשה בעליה לתורה

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

דבר הפועל

היה זה בדיוק בשנה שעברה, ערב ראש השנה, מספר מגיד שיעור מבית המדרש מאורות הדף היומי. ענני אבק עלו מחלונות ביתי. שיפוץ 'קטן' שהסתבך. הצנרת. החשמל. "שיפוץ זה כמו מלחמה", אמר לי הקבלן בעיניים של מבין, "אתה יודע איך אתה מתחיל, ואין לך מושג איך תגמור". אולי אני לא ידעתי איך זה יגמר, אבל היתה לי תחושה שהוא ידע היטב. לא משנה.

בערב ראש השנה הוזעק בעל מלאכה בדחיפות, לתקן באופן זמני צנרת זמנית שקרסה (באופן זמני, כך הבטיח הקבלן) והותירה אותנו חסרי אונים. הוא בדק מכאן ומשם, תיקן משם ומכאן, ולשמע פרץ המים הרעננים הזורמים מן הברזים הזמנתי אותו להתכבד בכוס קפה מהביל.

דף כט/ב אם בנו זריז וממולח

ערכה אחת של ארבעת המינים ושתי קהילות

שנה אחת נותרו בני קהילה חשובה באיטליה ללא ארבעת המינים לחג הסוכות, למרות כל מאמציהם להשיגם. בחול המועד גונבה שמועה לאזניהם, כי בני העיר הסמוכה להם, מהלך ארבעים שעות הליכה, הצליחו להשיג את ארבעת המינים. בני הקהילה שלא זכו לקיים את המצווה כלל, מיהרו ושגרו שליח לעיר הסמוכה, בבקשם לקבל את ארבעת המינים לידיהם, כדי שיזכו לקיים את המצווה לכל הפחות ביומו האחרון של חול המועד. אולם, בני הקהילה השנייה הסתפקו, האם מאחר שכבר קיימו את המצווה ברוב ימי החג, עליהם להעניק את ארבעת המינים לקהילה שכלל לא זכתה לקיים את המצווה אפילו פעם אחת, או שמא, אין הם מחויבים ואף אינם רשאים למסור את ארבעת המינים לאחרים, שהרי בכך יפסידו את המשך קיום המצווה ביום האחרון.

נידון זה עורר סערה רבתי בין חכמי איטליה ורבניה, ובסופו של דבר נותרו ארבעת המינים במקומם. בעל מכתם לדוד (או"ח סימן ו') סבר, כי היה עליהם לוותר על ארבעת המינים ולהעניקם לאחיהם שלא זכו לקיים את המצווה אפילו פעם אחת. זאת, על פי המבואר בסוגייתנו, כי אב שאפשרויותיו הכספיות מצומצמות ובידו לממן את שכרו של מלמד תורה אחד בלבד, חייב לוותר על לימוד התורה של עצמו ולהעמיד את המלמד לרשות בנו, אם בנו זריז וממולח ממנו בלימוד התורה. הרי לנו, כי כאשר אדם נוכח שרעהו יוכל לקיים את המצווה באופן משובח יותר ממנו, עליו להעניק לחבירו את האפשרות לקיימה. על כן, עדיפים בני העיר שכלל לא קיימו את מצוות נטילת ארבעת המינים, על פני בני העיר שכבר קיימו את המצווה.

אמנם, היו שהעירו, כי אדרבה, מסוגייתנו העוסקת באב ובנו ניתן להוכיח להיפך. כי רק משום שהאב מצווה ללמד את בנו תורה, נחשב האב עצמו כמקיים את מצוות תלמוד תורה באופן משובח יותר כאשר בנו זריז וממולח ממנו. אולם, לולא זאת, ודאי שאין אדם רשאי לוותר על

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי מנחם** ז"ל בן ר' משה הלוי בורנשטיין ז"ל

נלב"ע כ"ז אלול תשל"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ז באלול תשנ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר **שלמה האוזר** ומשפ' שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **חביבה רפפורט** ע"ה

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ג באלול תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הרב ר' **אליעזר צבי זיכרמן** ז"ל

ב"ר דוד צ"ל, יו"ר כולל בית דוד - חולון

נלב"ע כ"ח באלול תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת **אלה איזנברג** ע"ה ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ד באלול תשכ"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו - בני ברק



אפשרות קיום מצווה כדי שחבירו יוכל לקיימה [על עצם סברתו של בעל המכתם לדוד יש להעיר, כי מצוות ארבעת המינים מתחדשת בכל יום מימי חג הסוכות, ללא קשר לקיימה ביום הקודם].

דף כט/א וכל מצות עשה שהזמן גרמא - אנשים חייבין, ונשים פטורות

מדוע נשים אינן מקדשות את הלבנה?

במשנתנו מבואר הכלל הידוע, שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, כגון: מצוות ציצית, הנחת תפילין וכדומה, שחיובן תלוי במועד קבוע. אמנם, אשה שחפצה לזכות במצווה רשאית לקיימה והיא אף מקבלת שכר על כך [בדרגת "מי שאינו מצווה ועושה"], ולדעת רבינו תם (עירובין צ"א) היא גם רשאית לברך על קיום המצווה [עיין להלכה, שולחן ערוך אורח חיים סימן תקפ"ט סעיף ו', שנחלקו הפוסקים בה].

האם נשים חייבות בקידוש לבנה? נחלקו הפוסקים לגבי מצוות קידוש לבנה, אם היא נחשבת כמצווה שתלויה בזמן. לדעת מגן אברהם (שולחן ערוך סימן תכ"ז סק"א), מצווה זו נחשבת כמצווה עשה שהזמן גרמא, משום שאין מקדשים את הלבנה אלא בחציו הראשון של החודש, והרי זו מצווה התלויה בזמן. אולם הגר"ש קלוגר (הגהות חכמת שלמה שם, ובשו"ת האלף לך שלמה אורח חיים סימן קצ"ג) העלה סברה יפה, לפיה מצוות קידוש לבנה אינה נחשבת כמצווה שהזמן גרמא. שכן, דווקא מצוות שאפשר לקיימן בכל עת אך הוגבלו לקיימן בזמן מסוים בלבד, הן הנחשבות כמצוות שהזמן גרמא, אולם קידוש הלבנה אינו מוגבל לזמן מסוים, אלא תלוי במצב הלבנה, שהרי המצווה היא לברך כאשר הלבנה מתחדשת, והרי היא מתחדשת מידי חודש ובחלקו השני של החודש כשהלבנה מתמעטת ואי אפשר לקדשה, אין זה אלא משום שהלבנה אינה נראית, ולא מפני שהזמן עצמו אינו ראוי. דוגמא לכך אנו מוצאים לגבי ברכת "שהחיינו" על פרי חדש, שלמרות שהפרי צומח בעונות מסוימות בלבד, אין ברכה זו נחשבת כמי שתחומה ומוגדרת בזמן, אלא מחמת אילוצים טכניים אין אפשרות לקיימה כי אם בתקופות מסוימות. להלכה, פסק המשנה ברורה (ס"ק א') כדעת המגן אברהם.

מצוות קידוש לבנה משאר המצוות: אף על פי שנשים מחמירות על עצמן לקיים מצוות רבות שהזמן גרמא, מבאר המגן אברהם (שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ"ו) כי דווקא מצוות שקיומן כרוך במעשה, נשים רשאיות לקיים ואף לברך עליהן, שהרי הן מברכות על מעשה המצווה שעשו. לעומת זאת, מצוות קידוש לבנה אינה באה לידי ביטוי במעשה, כי אם בברכה בלבד, ולפיכך אין אשה רשאית לקיים מצווה זו, שהרי ברכתה היא לבטלה, מאחר שאינה **חייבת** לברכה.

ברכת החמה: אחת לעשרים ושמונה שנה אנו זוכים לקיים מצווה נדירה, מצוות ברכת החמה, כאשר השמש מתייצבת בדיוק באותו מקום בו היא נתלתה לראשונה ביום הרביעי לבריאת העולם. כאשר נבוא לדון אם ברכת החמה דומה לברכת הלבנה, נבחין בהבדל יסודי בין ברכת קידוש לבנה לברכת החמה. בעוד ברכת הלבנה נוסחה על ידי חכמים **עבור חידוש הלבנה**, ברכת החמה לא נתקנה במיוחד עבור חידוש מסלול החמה באותו מקום בו עמדה בבריאת העולם, אלא זו ברכה כללית שאותה יש לברך בכל פעם שבה אנו עומדים נפעמים מול גדלות מעשי הבורא, כגון, ראיית ברכים או ראיית הים הגדול שיש לברך "ברוך... עושה מעשה בראשית". לפיכך, גם אם ברכת הלבנה נחשבת מצווה שהזמן גרמא, אין להחשיב את ברכת החמה כמצווה שהזמן גרמא, כיוון שברכה זו אינה מיוחדת לחמה.

כך אכן נהגו בירושלים, שגם נשים מברכות ברכת החמה. אולם, בהונגריה, נהגו על פי פסקו של בעל כתב סופר (שו"ת אורח חיים סימן ל"ד), שגם מצווה זו מוגדרת כמי שקיימה והופעתה מותנים בזמן מוגדר ועל כן נשים פטורות ממנה.

דף כט/ב ולימדתם ולמדתם

האם נשים מחויבות בשמיעת קריאת התורה?

בסוגייתנו מבואר, כי נשים אינן מצוות בלימוד התורה. דין זה דורשת הגמרא מהפסוק (דברים י"א/ט), "וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת הַתּוֹרָה", שכל מי שאין מצווה ללמוד תורה, אף הוא עצמו אינו מצווה ללמוד, וכך גם פוסק שולחן ערוך (י"ד סימן רמ"ו סעיף ו').

מסוגיה זו, בה למדנו כי נשים פטורות מלימוד התורה, השתלשל נידון מעניין בין הפוסקים, לגבי שאלת חיובן של נשים בקריאת התורה.

כיבוד אשה בעליה לתורה: מצוות קריאת התורה בציבור נתקנה על ידי משה רבינו ע"ה, כדי שלא יעברו על אדם מישראל שלושה ימים בלא שמיעת התורה (בבא קמא פרק ז'). לכאורה, מאחר שנשים אינן מצוות בלימוד התורה, הן גם פטורות משמיעת קריאת התורה, וממילא אין לכבדן בעליה לתורה, שהרי אינן חייבות בקריאתה. והנה, במסכת מגילה (כג/א) מבואר, שחכמים תקנו שאשה לא תעלה לתורה מפני כבוד הציבור, אולם מעיקר הדין "הכל עולים למניין שבעה [בשבת], **אפילו אשה**". מגן אברהם (אורח חיים סימן רפ"ב ס"ק ו') דן בנושא וכתב, כי מכך ניתן להוכיח שמצוות קריאת התורה אינה **ללמוד** את התורה כמצוות תלמוד תורה, אלא היא מצווה בפני עצמה של "**שמיעת** התורה", כפי שאנו מוצאים במצוות "הקהל" בה נצטווה כל העם, כולל **הנשים**, לשמוע את המלך קורא בתורה. לפיכך, ניתן לומר כי גם הנשים מחויבות במצוות קריאת התורה, ועל כן מעיקר הדין הן רשאיות לעלות לתורה.

אולם, מגן אברהם דוחה ראיה זו, שכן, גם אם קריאת התורה בציבור מבוססת על מצוות לימוד התורה, עדיין אפשר להבין מדוע נשים יכולות לעלות לתורה אף על פי שאינן חייבות בלימוד תורה – מפני שאשה

הנזק כבר חלף, אך הצהרים עוד לא הגיעו, מעין שעת אחר הצהרים שלפני הצהרים. לאחר שבירך בכוונה שח בעל המקצוע בתמימות: כבודו גם בודק עצמו?

- **סליחה?**

- **כבודו.** אני, בעניי, בודק עצמי בערב יום ראש השנה אם השתפרתי מעט במהלך השנה החולפת, האם עליתי קמעא, לא הרבה, אבל משהו. אינני יכול לבוא לפני בורא העולם ולבקש כל כך הרבה אם לא עשיתי אפילו קצת.

הוא סיים את כוס הקפה והפטירה: כבודו. שמעתי סיפור נאה מאבי המנוח, שתמיד היה מעודדנו לקבוע עיתים לתורה.

- **בבקשה.**

- **מעשה** באדם שחלף ברחוב ועיניו צדו מודעה תמימה, "דרושים פועלים לעבודה על פיגומים". **מיד** החיש את פעמיו אל אתר העבודה, ומרחוק כבר ראה שלד גבוה, עצום ממדים, עטור בפיגומים מכל עבריו, ופועלים מטפסים, עולים ויורדים בו. מנהל העבודה הושיט לעברו יד מאובקת וסיבר את אזניו, כי על שעת עבודה בפיגום התחתון משתכרים 48 גרוש, ותמורת שעת עבודה בפיגום העליון השכר הוא 200 גרוש.

אני על העליון, השיב נחרצות. אף לביתו, לבש את מחצלות בגדי העבודה וטיפס במרץ פיגום אחר פיגום, כשבראשו חולפים חישוכים שונים ומגוונים, מה יעשה בשלהי היום עם אלפיים הגרושים שיפלו בחלקו, לאחר עשר שעות עבודה. **הוא** הגיע למעלה.

הביט למטה.

ו... צעקותיו הגיעו עדי אזניו חבושות האטמים של מנהל העבודה. ממרום נראו בתי העיר כקוביות קטנות, ביניהם זוחלות נמלים בצבעים שונים. עננים לבנים נראו כמתנגשים בו עוד רגע קט, וציפורים טסו סמוך אליו וכמעט ניקרו את עיניו. סחרחורת תקפה אותו, הבניין נדמה עליו כסובב על צירו, ועוד רגע קט היה כושל ומועד, אלמלא אחזו בו שני פועלים חסונים, ייצבוהו על כתפם והורידוהו אחר כבוד מטה מטה.

בשורת המצוינות

ר"א י"ד

תא

התנאי

החוק

החוק

רצוננו לראות את מלכם:

הזדהו הקדוש משמש בלשון "תא חזי", כי בלימוד מוסרי ותרבות מתגלה האור הזוכים לחזות בעולם ה' פני בעין

כל ישראל מתאחד עם ארצות המופת החדשה מבית מאורות:

קטן יומי מהחזון הקדוש עם כיאור ייחודי ותובנות מאורות לחיים בתוספת משנה והלכה יומית

וזק בלבנו

מסתובבים מדי יום בהיכלו של רשב"י הקי' זוכים לחיים מאירים רשבי יחיד הצניח עמנו אורחים שכר מחברים ראוי

חודש חנוכה תשפ"א
כ"ב חנוכה
*3764

מבטא השנה
המסתובבים
החיים
החיים
החיים
החיים



רשאת לקיים מצוות שאין היא מצווה בה, וממילא מעיקר הדין היא גם רשאית לעלות לתורה. למעשה, כתבו הפוסקים (מ"א ומשנה ברורה ס"ק י"ב), כי הנשים אינן נוהגות לשמוע את קריאת התורה ואף ישנן נשים שיוצאות מבית הכנסת בשעת קריאת התורה, כיוון שאינן מחוייבות בה כלל ועיקר.

דף ל/א ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפך

לימוד ה"דף היומי" - קיום שתי מצוות

הגאון רבי יצחק בלזר זצ"ל, שהיה רבה של פטרבורג, מסיק מתוך דברי סוגייתנו, כי מצוות תלמוד תורה כוללת בתוכה שני חלקים: א. להגות בתורה ככל האפשר, כנאמר: "והגית בו יומם ולילה". ב. מצוות "ידיעת התורה", כפי שדורשת הגמרא בסוגייתנו: "ושנתם" - "שיהיו דברי תורה מחודדים בפך, שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד" (אור ישראל אות כ"ז). ההבדל בין שתי מצוות אלו הוא, שאת מצוות "והגית" יכול אדם לקיים גם על ידי שינון אותה מסכת במהלך כל חייו, אך כדי לרכוש ידיעות במרחבי התורה, עליו להתמיד וללמוד נושאים רבים ככל היותר. רבי יצחק בלזר כותב, כי הבסיס לקיום מצוות "ידיעת התורה", הוא **לימוד הש"ס**, אשר כולל בתוכו את שרשי הדינים, שיטת הלימוד וכללי הפלפול שעל פיהם נבנים כללי ההלכה.

הוא מוסיף וכותב, כי אל לאנשים לטעות במחשבה שמצוות "ידיעת התורה" נוגעת למורי הוראה בלבד, הזקוקים לידע זה כדי להורות לעם את הדרך אשר ילך בה, אלא חובה על כל יהודי לשאוף לקיימה, מאחר שעם כל ידיעה הנרכשת על ידו הוא משתלם בפרטי קיום המצוות וההלכה.

דברים אלו כלולים במכתב ארוך ששלח הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן ק"י) למשתתפים במסיבת סיום מסכת שנערכה בארצות הברית על ידי לומדי ה"דף היומי". במכתבו הוא כותב, כי גדולתו של לימוד ה"דף היומי" נעוצה בכך, שמלבד הזכות הגדולה של קביעת עיתים לתורה וקיום מצוות "והגית", אף זוכים לומדי ה"דף היומי" לרכוש ידיעות נרחבות בש"ס וכך גם לקיים את מצוות "ידיעת התורה", כאשר הדפים, הפרקים והמסכתות מצטרפים זה לזה, ולאחר עמל של שנים אחדות זוכים יהודים רבים לרכוש מצווה רבתה זו.

דף לב/א רב יהודה אמר משל בן

האם מותר לבן לדווח לאביו על מצב בריאותו הלקוי?

נחלקו תנאים בסוגייתנו, אם מצוות כיבוד אב ואם היא "משל אב" או "משל בן". כלומר: האם הבן חייב להוציא ממון עבור צרכי אביו. להלכה פסק שולחן ערוך (יו"ד סימן ר"מ סעיף ה'), שבן אינו חייב להוציא מעות מכיסו עבור הוריו.

על פי זה הורה הגאון רבי שמעון גרינפלד זצ"ל (שו"ת מהרש"ג יו"ד סימן ר') בשאלה מעניינת.

האם לשלוח את הנכדה לעזור לסבתא כשזקוקים לה בבית? מעשה באב, שנתבקש על ידי אמו שישלח לה את בתו - נכדתה, לעזרה בביתה. הבן אשר היה זקוק בעצמו לעזרת בתו, הסתפק אם הוא חייב לוותר על רצונו ולשלוח את בתו לעזרת הוריו. מהרש"ג הכריע, כי כפי שמעיקר הדין, בן אינו מחוייב להוציא מעות מכיסו לצורך הוריו, שכן, כאשר הוא ואביו נצרכים למעות, לא הטילה התורה על הבן לוותר על מעותיו, כמו כן לגבי צרכים אחרים שהאב והבן זקוקים להם, אין הבן חייב לוותר על צרכיו עבור אביו. בסיום דבריו הוסיף, כי ודאי שממדת חסידות עליו לסייע להוריו.

דיווח אמת לאב על מצב בריאותו: בסוגיה עדינה וכואבת נתקלים לצערנו אנשים לא מעטים, כאשר האב החולה מבקש מבנו שידווח לו על מצב מחלתו. לגבי חולה המבקש שידווח לו על מצב בריאותו, כתב הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (ירחון מוריה, מובא בנשמת אברהם יו"ד סימן של"ג ס"א), כי אין לפרוש בפניו את המצב במלא חומרתו, שכן, ידוע, כי בדרך כלל החולה מושפע קשות בנפשו מן הידיעות המרות ומצבו עלול להתדרדר במהרה. בעל בצל החכמה (שו"ת חלק ב' סימן נ"ה) מוסיף, כי בן שמיידיע את אביו על מצבו החמור, אף עובר על מצוות כיבוד אב, שהרי הוא מצער בכך. אמנם בסוגייתנו מבואר כי אב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שונים הם הדברים לגבי צער, ואסור לאדם לצער את אביו גם כאשר אביו מוחל על הצער שייגרם לו מדיווח זה.

האם יש חיוב קימה תוך כדי אמירת קינות בתשעה באב? בעל שבות יעקב (שו"ת חלק א' סימן כ"ז) נשאל על ידי בנו, אם אין הוא חייב לקום לכבוד רבותיו בעת אמירת הקינות בתשעה באב, כאבל היושב "שבעה" שאינו חייב בדיני קימה (מועד קטן כז/ב, "שולחן ערוך" יו"ד סימן שע"ו), או שמא יש לחלק בין אבילות על אדם שנפטר זה עתה לבין "אבילות ישנה" על חורבן בית המקדש שאירע לפני זמן רב. בעל שבות יעקב הכריע, כי אין לחלק בין אבילות על אדם היושב על הקרקע באמירת הקינות, שכן, האבל אינו מחוייב במצוות קימה, משום שיסודה של מצוות קימה היא להדר ולכבד את האדם שלכבודו קמים, וכמבואר בסוגייתנו, מצווה זו אינה נוהגת בבית המרחץ שאינו מקום מכובד. על כן, גם בשעה שנוהגים לישב על הארץ ולהתאבל על חורבן בית המקדש, אין חובה לקום מפני אב או רב, מפני שהקימה אינה בהידור.

דף לב/א נמצא זה פורע חובו משל עניים

קניית ספרי קודש לילדים מכספי מעשר

נחלקו אמוראים בסוגייתנו בגדרי חובת הבן בכבוד אביו. לדעת רב יהודה, על הבן לממן מכספו את צרכי אביו. אך לדעת רב נתן בר אושעיא, אף על פי שעל הבן לשרת את אביו ולמלא את בקשותיו,

מנהל העבודה המנוסה הצליח להרגיעו, וכעבור עשרים דקות לא רטטו אלא רגליו. מים, דבש וסוכר, כהמלצת הפועלים, הוערו אל גרונו ברצף, עדי חלפה סחרחרות הגבהים.

הגיד נא לי, הוא פנה אל מנהל העבודה במר ייאוש, איך הם מסוגלים למשוה שאני איני מסוגל לעשותו? כלום הם מוכשרים ממני? אמיצים יותר? תבונתי פחותה משלהם? רגלי כושלות ושלם חסונות? מה זה ועל מה זה?

לאט לך ידידי, השיבו מנהל העבודה. כולם כמוך, ואותה כמו כולם. רק הקצב. מי ביקש ממך לעלות למעלה? אה? תתחיל למטה, בקומה הראשונה. תתרגל. תמשיך הלאה. בסוף תמצא את עצמך מטייל על הפיגום העליון, כמו ליד ערוגות פרחים בטיילת.

זה הסוד.

כך היה אבי המנוח חוזר ושובה לנו. אל תפחדו לקבוע עיתים לתורה. מפחיד? קביעות! כל החיים! תתחילו עם יום אחד. שבוע אחד. תתרגלו. תיהנו. תטעמו מצוף התורה. תמשיכו ותעלו. תעלו ותעלו. ולמעלה כבר תגיעו לבד.

★ ★ ★

עתה, לקראת השנה החדשה, הנכם מוזמנים להתוודע לכל גווני הפעילות של מחלקת השיעורים של "מאורות הדף היומי".

חשקה נפשכם בשיעור יומי קבוע - יש.

חשקה נפשכם בשיעור שבועי קבוע - יש.

חשקה נפשכם בשיעור שייקבע לפי תיאום מראש בין המשתתפים - יש.

רק טלפנו 03-5775333 למוקד מאורות הדף היומי, ונרבה את זכויותנו לקראת ראש השנה.

שנה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כט/ב כל כריעה דכרע נתר חד רישיה

משתחווים ועומדים רווחים

בברכות (ו/א) נאמר שהמזיקים גורמים לדוחק רב בין האנשים.

כאן למדנו שההשתחוואות הורגות אותם.

זהו שאמרו (אבות פרק ה' משנה ה'): "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים", כשעומדים במקדש - צפוף מפני המזיקים, אבל כאשר משתחווים - מתרווח המקום והרי הם מכאן ואילך עומדים רווחים... (אהבת יוהנתן, לרבי יוהנתן אייבשיץ).

דף ל/א לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד

לימוד מקרא ומשנה

כה ציווה רבי יעקב מליסא לבניו: "אהובי בני... יהיה לכם שיעור קבוע בכל יום למקרא ולמשנה. ואם כי אמרו: תלמוד בבלי בלול מכולם - הם כבר מלאו כרסם במקרא ובמשנה... ואף שלא ראתם כן ממני, **בנערותי עשיתי כן**, ולעת זקנותי בגד בי



אין הוא חייב במימון העלות הכספית הכרוכה בכך. כראיה לכך שהבן פטור ממימון צורכי אביו מביאה הגמרא ברייתא, בה מבואר כי בן רשאי להאכיל את אביו ממעשר עני. מוכח, איפוא, שאין חובה על הבן לממן את צרכי אביו מכספו, שהרי הוא נוהג באביו כבכל עני שזקוק לכספי צדקה. לבסוף, דוחה הגמרא את הראיה מהברייתא, משום שיתכן שדברי הברייתא מתייחסים לצרכים של האב שאינם חיוניים לקיומו, שאותם ודאי פטור הבן מלממן, ועל כן רשאי הוא להשתמש לצורך כך בכספי צדקה. להלכה (שולחן ערוך יו"ד סימן ר"מ סעיף ה') נפסק, כי אין הבן חייב לפרנס את אביו.

מדברי סוגייתנו הוכיחו הפוסקים ("באר הגולה" יו"ד סימן רמ"ט אות ה'), כי השימוש בכספי מעשר כספים אינו מותר אלא למטרות שבעל המעשר אינו מחוייב לממן בלאו הכי, והמשתמש למען בכספי מעשר עושה שימוש בלתי ראוי בכספי צדקה. לפיכך, אין אדם רשאי לממן עשיית מצוות מכספי מעשר, כגון רכישת אתרוג למצוות ארבעת המינים וכדומה (שו"ת מהר"י אסאד או"ח סימן מ').

רכישת אתרוג מהודר מכספי מעשר: אולם, כתב בעל "משכנות הרועים" (מערכת מ' אות ק"ל), כי אדם שהזדמנו לפניו שני אתרוגים שאינם שווים בהידורם, רשאי לממן את תוספת ההידור מכספי מעשר. זאת, על פי המבואר בסוגייתנו שהבן רשאי לממן את צרכיו הבלתי חיוניים של אביו מכספי מעשר. אמנם, יצוין, כי יש החולקים על כך וסוברים, כי מעשר כספים מיועד עבור עניים בלבד, ולא למטרה אחרת (עיין שו"ת חתם סופר יו"ד סימן רל"א).

קניית ספרי קודש עבור הבן: כאמור, אין לממן עשיית מצוות מכספי מעשר, ולפיכך, אדם שהקב"ה זיכהו להתפרנס באופן מכובד, אינו רשאי להשתמש בכספי מעשר למימון שכר הלימוד של בניו ובנותיו (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן ק"ג) [לגבי אנשים שהכנסתם מצומצמת, דנו הפוסקים להקל במימון שכר לימוד לבנים]. אולם, כתבו הפוסקים (שו"ת אבני ישפה חלק ב' סימן ע"ו), כי רשאי אדם לרכוש ספרי קודש עבור בנו מכספי מעשר, שהרי אין זו מחובתו לעשות כן, ויש בכך משום תוספת הידור למצוות "ושננתם לבניך". אמנם, רכישת ספר קודש מכספי מעשר מצריכה את הקונה לציין במפורש על הספר שהוא נרכש מכספי מעשר, למען ידעו בניו אחריו כי הספר אינו שלהם ולא יעמידוהו למכירה (ט"ז סימן רמ"ט סק"א).

הזמן והייתי טרוד מאד ולא יכולתי לקיים כאשר עם לבבי... (אוצר קידושין באגדה).

דף ל/א שהיו סופרים כל האותיות שבתורה
מנין האותיות

סיפר החיד"א:

פעם שאל רב סעדיה גאון חייט אחד דרך בדיחיותא: היודע אתה לספור כמה תפירות תפרת היום? **השיבו** החייט: ומעלתו יודע כמה אותיות בתורה? **ונצטער** כמה ימים ולא ידע לכוון המניין עד שהשיב בשם ובא מלאך וגילה לו, ושמח לבו על הדבר" (שם הגדולים).

דף ל/ב בראתי לו תורה תבלין
הלימוד - סם המות ליצה"ר

מספר רמח"ל:

"הוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטרונאלי, כשהיה הגזירה רח"ל בשנת ת"ת, השביע הרב הנזכר למעלה ושאל אותה, על מה ולמה את מקטרגת על עמנו בני ישראל יותר מכל האומות, והשיבה לו: יתבטלו מכם שלושה דברים אלו ואחזור מקטרוגי, ואלו הן: שבת, מילה ותורה. מיד השיב לה הרב הנזכר למעלה: יאבדו הם כהנה וכהנה ואל תתבטל אות אחת מתורתנו הקדושה חלילה!" **מכאן** תסיק, הוא אומר, שלימוד התורה הוא 'סם המות' ליצר הרע... (דרך עץ החיים).

דף ל/א אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא

למה דוקא פרה אדומה?

סיבב הקב"ה שתיוולד בעדור פרה אדומה ויבאו חכמי ישראל לקנות אצלו, לתקן הקטרוג שנוצר על ידי הקפדתו על מצוות כיבוד אב ואם. למרות שהפסיד ממון על המצווה, הרי שלבסוף בקשו בחזרה... ומאידך גיסא, הוא הפסיד ממון על מצווה שכלית ואילו ישראל בזבזו ממון על מצווה שהיא חוקה!... (אהל תורה, מאמרות הרבי מקוצק).

דף ל/א גדול מצווה ועושה

המעלה - קיום הציווי

מדוע?

דברים כפשוטם, מבאר רבי דוד אבודרהם (שער ג): המצווה ועושה, ממלא רצון קונו, לעומת שאינו מצווה ועושה, שאי אפשר לומר שהוא ממלא רצון קונו, שהרי לא צוהו!...

דף ל/א אין בעלי אומניות רשאים לעמוד

לבל יעמדו לפניו

כך היה נוהג הגאון רבי חיים חזקיהו מדיני בעל שדי חמד:

בלכתי ברחוב היה עוקף את הרחובות שבהם היו חנויות, למען לא יצטרכו האומנים לעמוד לכבודו. **מעשה** בסנדלר שכיר שהיה משתדל לעמוד ולברכו. אמר לו רבי חיים חזקיהו: הלכה פסוקה היא שפועל שכיר אינו רשאי להפסיק את עבודתו! אבקשך להפסיק לעמוד לפני (לענוים יתן חן, שס"ח).

בס"ד

שנה טובה

**"זכרנו לחיים מלך הפז בחיים
וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים"**

עם פרוס השנה החדשה בה נפתחים שערי רחמים ורצון
שלוחה בזאת ברכתני, לכל ידידי ורעי מגידי השיעורים
והלומדים ולנדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות":

**שנה טובה ומבורכת, שנת ברכה והצלחה,
בריאות ושמחה שנה בה נהגה בתורתנו בשלווה
וברננה, ותהא ברכת ה' שרויה בכל מעשה ידיכם!**

בברכת כתיבה וחתמה טובה,
הרב חיים דוד קובלסקי

לעילוי נשמת

מרת **פנינה בהרב** ע"ה ב"ר שלמה אריה ז"ל

נלב"ע כ"ט אלול תשע"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו



נר ה'
נשמת
אדם